

Ars moriendi w literaturze a źródła historyczne

1. Cele lekcji

a) Wiadomości

Uczeń:

- zna termin „ars (bene) moriendi” i realizację tego motywu,
- zna fragmenty tekstów historycznych na temat umierania w średniowieczu.

b) Umiejętności

Uczeń potrafi:

- interpretować teksty średniowieczne: *Skarga umierającego*, *Dusza z ciała wyleciała*,
- zastosować wiedzę historyczną w interpretacji tekstu literackiego.

2. Metoda i forma pracy

Heureza

Analiza i interpretacja porównawcza

3. Środki dydaktyczne

Podręcznik i antologia z serii „Pamiętajcie o ogrodach...” cz. 1 oraz fragment tekstu M. Włodarskiego *W średniowiecznym kręgu śmierci*.

4. Przebieg lekcji

a) Faza przygotowawcza

Nauczyciel przedstawia ogólne cele lekcji, podkreślając, że wśród różnorodnych ujęć motywu śmierci w literaturze wyróżnia się tzw. sztuka (dobrego) umierania – z łac. „ars (bene) moriendi”. Ars moriendi stanowi rodzaj pewnego przewodnika duchowego, a nawet poradnika zalecającego, jak dobrze przygotować się na nadejście śmierci.

W ramach wprowadzenia nauczyciel inicjuje rozmowę, zadając pytanie: Przypomnijcie, w jakich utworach średniowiecznych zetknęliście się z motywem śmierci?

Uczniowie powinni wskazać *Pieśń o Rolandzie* jako przykład heroizacji i sakralizacji śmierci oraz *Legendę o świętym Aleksym* jako przykład śmierci ascety. Można przeprowadzić, krótkie porównanie scen śmierci obu bohaterów.

b) Faza realizacyjna

Tok zajęć należy podporządkować analizie i interpretacji dwóch tekstów: *Skargi umierającego* oraz *Dusza z ciała wyleciała*.

1. Analizę należy poprzedzić lekturą fragmentu tekstu *W średniowiecznym kręgu śmierci*

Macieja Włodarskiego. Po przeczytaniu uczniowie wypisują w punktach informacje dotyczące sposobu traktowania śmierci w średniowieczu. Można to ćwiczenie zrealizować metodą burzy mózgów lub pracy indywidualnej. W tym drugim przypadku kilku uczniów odczytuje głośno swoje notatki.

2. Następnie nauczyciel proponuje przejście do lektury i analizy *Skargi umierającego*. W pracy mogą pomóc pytania pomocnicze zaproponowane przez prowadzącego, np.:

O czym poucza podmiot liryczny, wypowiadający się w pierwszej osobie?

Jakie cechy swego dotychczasowego życia wspomina podmiot liryczny? O co prosi czytelników?

Na zakończenie warto podkreślić dydaktyczny charakter utworu oraz zwrócić uwagę na wykorzystaną tu formę spowiedzi.

3. Następnie nauczyciel proponuje, by prześledzić funkcjonowanie motywu w utworze *Dusza z ciała wyleciała*. Tutaj też można zastosować pytania pomocnicze:

Jaka sytuacja została ukazana w wierszu?

Jak rozpoznać, czy w wierszu chodzi o sytuację przedśmiertną, czy o wizję zaświatów?

c) Faza podsumowująca

Na zakończenie nauczyciel inicjuje krótką dyskusję o tym, jak w dzisiejszej kulturze funkcjonuje temat śmierci.

5. Bibliografia

1. Makowiecki A. i in.: „Pamiętajcie o ogrodach...”. *Literatura – kultura – język*, cz. 1, *Podręcznik dla liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego i technikum*, WSiP, Warszawa 2003.
2. „Pamiętajcie o ogrodach...”. *Literatura - kultura - język*, cz. 1, *Antologia*. Wybór tekstów i opracowanie A. Z. Makowiecki i in., WSiP, Warszawa 2002.
3. Włodarski M., *W średniowiecznym kregu śmierci*, http://staropolska.gimnazjum.com.pl/sredniowiecze/opracowania/w_sredn_kregu_smierci.html

6. Załączniki

brak

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

Lekcja przeznaczona jest dla klasy pierwszej liceum ogólnokształcącego z rozszerzonym programem języka polskiego.